

Omgevingsanalyse COVID-19

Analyseperiode 14:00 uur d.d. 19 februari – 14:00 uur d.d. 20 februari

DCo VWS | met input van RIVM, SZW, BZ en IenW

10.2e

Wie is getroffen?	Wie is betrokken?	Wie voelt zich betrokken?
- Nederlanders in quarantaine - Nederlanders in China - Bedrijven met locaties in China - Bedrijven die voor leveringen afhankelijk zijn van China	- Familie / vrienden van Nederlanders in quarantaine en in China - Werknemers / klanten van bedrijven die handelen met China	- Actieve burgers die zich (o.a. op Twitter) zorgen maken over het virus. - Algemeen publiek.

Samenvatting

- De media-aandacht voor COVID-19 houdt woensdag en donderdagochtend aan. De meeste landelijke en regionale kranten schrijven over het coronavirus, vanuit diverse invalshoeken. Meerdere landelijke media onderhouden een liveblog.
- De gezondheidssituatie in Nederland speelt de afgelopen periode geen grote rol in de media.
- Een groot deel van de berichtgeving gaat over het cruiseschip Diamond Princess bij Japan. Vier van de vijf Nederlanders die op het schip zaten hebben Japan inmiddels verlaten. Ook melden media vanochtend de eerste twee sterfgevallen door COVID-19 onder de passagiers. Bovendien is er kritiek op de Japanse overheid vanwege het quarantainebeleid op het schip.
- NRC schrijft donderdag dat het virus zich volgens nieuwe onderzoeken asymptomatisch kan verspreiden en dat het nog in de darmen kan zitten terwijl het keelmonster al virusvrij is.

Karakterisering berichtgeving

- De media-aandacht voor COVID-19 houdt woensdag en donderdagochtend aan. Diverse landelijke media onderhouden nog altijd een liveblog (o.a. [NU.nl](#), [AD](#)).
- Veel media, waaronder de ochtendjournaals van [RTL Nieuws](#) en [NOS](#), melden donderdagochtend dat twee passagiers aan boord van het cruiseschip Diamond Princess zijn overleden aan de gevolgen van COVID-19. Het zijn de eerste doden die op het schip zijn gevallen.
- Diverse media berichten in de loop van de ochtend dat vier van de vijf Nederlandse passagiers die op het cruiseschip Diamond Princess zaten Japan hebben verlaten. Ze mochten vertrekken, omdat ze zijn getest op het coronavirus en niet besmet bleken, volgens BZ ([RTL Nieuws](#), [NOS](#)).
- De Japanse overheid krijgt internationaal veel kritiek op haar quarantainebeleid ten aanzien van het getroffen cruiseschip Diamond Princess. Volgens een Japanse viroloog was de situatie op cruiseschip Diamond Princess één van de slechtste die hij ooit had meegemaakt ([NOS](#)).
- Volgens NRC blijkt uit onderzoeken in Duitsland en China dat het nieuwe coronavirus zich ook kan verspreiden zonder dat een geïnfecteerde ziekteverschijnselen heeft en dat het virus vooral in de late fase van de ziekte in de darmen zit. Dat het virus zich niet alleen via uitgehoeste druppeltjes maar ook via de wc kan verspreiden, en dat ook mensen zonder symptomen besmettelijk kunnen zijn, betekent dat het wellicht juist niet verstandig is om grote groepen samen in quarantaine te houden zoals op cruiseschepen, schrijft NRC.
- Ten slotte is er woensdagavond en donderdagochtend media-aandacht voor de mogelijkheid van werktijdverkorting. Het kabinet schiet daarmee tijdelijk bedrijven te hulp die in de problemen komen doordat hun werknemers of toeleveranciers in aanraking zijn gekomen met het COVID-19 virus. Het ministerie heeft inmiddels de eerste aanvragen binnengekregen ([RTL Nieuws](#)).

Zie hieronder de belangrijkste nieuwe ontwikkelingen die naar voren komen in de media:

Aantallen

- Wereldwijd zijn 75.748 besmettingen bevestigd en 2.129 mensen overleden ([WHO](#)).
- Het aantal nieuwe besmettingen was op het laagste niveau sinds 25 januari (ANP, o.a. [ND](#)).

Beschrijving van het virus in de media

- Onder 114 schijnbaar gezonde personen hebben Duitse onderzoekers met een genetische test toch twee mensen ontdekt die het nieuwe coronavirus ongemerkt bij zich droegen. Het gaat om een groep mensen die op 1 februari met een speciale evacuatievlucht terugkeerde vanuit Wuhan naar Frankfurt. De bevinding bevestigt eerdere vermoedens, onder meer vanuit China, dat het virus zich ook kan verspreiden zonder dat een geïnfecteerde ziekteverschijnselen heeft ([NRC](#)).
- Virologen uit Wuhan publiceerden deze week in het vakblad *Emerging Microbes & Infections* ook over de aanwezigheid van het coronavirus in de endeldarm van enkele COVID-19-patiënten. Ze zien dat het virus vooral in de late fase van de ziekte in de darmen zit. "Dit impliceert dat we een patiënt niet uit het ziekenhuis moeten ontslaan zodra het keelmonster virusvrij is, omdat hij of zij nog via de ontlasting virusdeeltjes kan uitscheiden", schrijven ze. Dat het virus zich niet alleen via uitgeoeste druppeltjes maar ook via de wc kan verspreiden, en dat ook mensen zonder symptomen besmettelijk kunnen zijn, betekent dat het wellicht juist niet verstandig is om grote groepen samen in quarantaine te houden zoals op cruiseschepen ([NRC](#)).
- Persbureau [Reuters](#) schrijft dat het nieuwe coronavirus volgens Chinese onderzoekers in zijn gedrag meer lijkt op een influenzavirus dan op andere coronavirussen. Dat zou mogelijk betekenen dat het zich nog makkelijker verspreidt dan al werd gedacht.

Informatiebehoefte

RIVM

- Het aantal inkomende telefoongesprekken bij het RIVM (23) ligt woensdag op het laagste punt in meer dan drie weken. Ook het aantal mails (7) ligt woensdag relatief laag.
- Op social media zijn woensdag bij het RIVM in totaal 100 berichten over het nieuwe coronavirus binnengekomen. Veelgestelde vragen zijn: Waar zijn de passagiers die op de Westerdam hebben gezeten? Waarom gaan de teruggekeerde Nederlanders niet in quarantaine en doen andere landen dit wel? De ziekenhuisdirecteur uit Wuhan was niet oud en ziek, hoe kan het dan dat hij toch overleden is? Ook zijn er veel vragen over besmetting zonder symptomen.

Gedrag (Nederland)

Nederlands cruiseschip Westerdam

- Er is de afgelopen 24 uur weinig aandacht voor de passagiers van het cruiseschip de Westerdam. In de Volkskrant wordt een foto van de passagiers van 14 februari onder de loep genomen in de 'Aarsman Collectie'.
- Trouw spreekt met [REDACTED], die nog in Cambodja zitten. Zij vertellen o.a. dat cruisevaarders massaal werden getest. Dat ging niet vlekkeloos. "Er werden mensen opgeroepen die al in Nederland zaten, en op een zeker moment kon men de uitslagen niet linken aan de personen. Op een sample stond bijvoorbeeld niet Piet van Dijk, maar alleen Van. Dat is natuurlijk lastig." De quarantaine was verre van waterdicht. De ontbijtzaal en het zwembad van het hotel bleven beschikbaar. En op maandag, nog voor alle resultaten van de testen bekend waren, namen de Cambodjaanse autoriteiten een groep passagiers mee op een rondrit door de stad. [REDACTED] waren niet bij die stadstour. De twee zijn volgens de testen niet besmet. Maar na het incident in Maleisië is het voor hen lastig het land te verlaten. Verschillende luchthavens in de regio weigeren Westerdam-passagiers. "Mensen vertrokken hier en kregen een certificaat dat ze gezond zijn. Maar op een gegeven moment kwamen ze terug met hun koffers", zegt [REDACTED]. Toch vertrouwen de twee op een goede afloop. [REDACTED]: "Het komt goed. We zijn gezond, we komen wel thuis."

10.2e

Cruiseschip Diamond Princess bij Japan

- Vier van de vijf Nederlandse passagiers die op het cruiseschip Diamond Princess zaten, hebben Japan verlaten. Ze mochten vertrekken, omdat ze zijn getest op het coronavirus en niet besmet bleken, zegt het ministerie van Buitenlandse Zaken in Den Haag ([NOS](#)).
- Twee passagiers van het cruiseschip Diamond Princess die besmet waren met het nieuwe coronavirus zijn overleden, berichten o.a. de ochtendjournaals van [RTL Nieuws](#) en [NOS](#). Dit zijn

de eerste doden die op het schip zijn gevallen. Het gaat om een man en een vrouw van boven de 80 jaar oud. Hiermee komt het dodental in Japan op drie.

- De NOS neemt de eerdere berichtgeving van CNN over de chaotische aanpak aan boord van de Diamond Princess over. Reuters meldt dat in Japan de kritiek op de aanpak toeneemt. Meer dan de helft van de besmettingsgevallen buiten China zijn in Japan, waar over enkele maanden de Olympische Spelen worden gehouden. De Japanse minister van Volksgezondheid spreekt de kritiek tegen, aldus de NOS.
- Volgens een Japanse viroloog was de situatie op cruiseschip Diamond Princess één van de slechtste die hij ooit had meegemaakt: "Mensen liepen met en zonder pak door elkaar, en aten lunch met hun handschoenen nog aan. Je kon niet weten waar het virus was" ([NOS](#)).

Luchtvaart

- KLM vliegt tot eind maart niet naar Peking en Shanghai vanwege COVID-19. KLM was eerder van plan de vluchten naar de twee grootste Chinese steden half maart te hervatten ([Telegraaf](#)).
- De uitbraak van COVID-19 gaat AirFrance-KLM voorlopig tussen de 150 en 200 miljoen euro kosten ([Volkskrant](#)).

Werktijdverkorting

- De afgelopen 24 uur is er een toename zichtbaar in het aantal berichten rondom het coronavirus en de (mogelijke) gevolgen die het heeft voor de arbeidsmarkt.
- FD meldt dat bedrijven die hun activiteiten door het coronavirus 'op een lager pitje moeten zetten', een beroep kunnen doen op werktijdverkorting (de krant schrijft zelf arbeidstijdverkorting). Dat meldt brancheorganisatie FME. De productie van de Nederlandse technologische industrie kan volgens FME door Chinese maatregelen soms niet of minder plaatsvinden. Ook het vervoer van producten is soms onmogelijk.
- NOS meldt dat een 'crisismaatregel' voor personeel van Nederlandse bedrijven waar tijdelijk minder werk is ook zal worden gebruikt voor omzetsdalingen veroorzaakt door het coronavirus. Werktijdverkorting geldt voor Nederlandse bedrijven die kunnen aantonen dat ze vanwege het coronavirus minstens twee weken 20 procent minder werk hebben. De maatregel duurt maximaal 24 weken en wordt door sommige bedrijven inmiddels toegepast, aldus NOS.
- Verder gaan Limburger, Telegraaf en Eindhovens Dagblad heel kort op het onderwerp in en melden dat bedrijven die door het coronavirus problemen ondervinden, bij de overheid werktijdverkorting voor hun personeel kunnen aanvragen. Bedrijven moeten wel bewijzen dat er een direct verband is met het virus, aldus Eindhovens Dagblad.
- Op sociale media wordt gemeld dat er een regeling is voor werktijdverkorting bij bedrijven die problemen hebben door het coronavirus. Een aantal bedrijven heeft daar al een beroep op gedaan. De berichten hieromtrent worden enkel geretweet, zonder verdere duiding.

Gedrag (buitenland)

Andere landen

- In Zuid-Korea neemt de angst voor COVID-19 toe, nu er in 2 dagen tijd 70 nieuwe besmettingsgevallen bij zijn gekomen en 1 patiënt is overleden. Het totale aantal besmettingen staat nu op 104. De autoriteiten verwachten dat dit de komende dagen zal oplopen ([Volkskrant](#)).

China

- De Chinese overheid staat op het punt in te grijpen bij het conglomeraat HNA Group, dat wereldwijd actief is met tal van luchtvaartmaatschappijen, hotels en reisorganisaties. De financiële situatie bij het concern zou door het nieuwe coronavirus dusdanig nijpend zijn, dat het bestuur van de provincie Hainan het bedrijf wil overnemen ([AD](#)).

Economische gevolgen

- Ook de Franse hotelketen Accor heeft te lijden onder de uitbraak van het nieuwe coronavirus. 200 van de 370 hotels in China, inclusief Hongkong en Macau, zijn gesloten (ANP).

- De vooruitzichten van het Deense A.P. Møller-Maersk voor dit jaar staan onder druk als gevolg van de uitbraak van het nieuwe coronavirus. De grootste containervervoerder ter wereld maakte de sombere vooruitzichten bekend bij de presentatie van de jaarcijfers (ANP).
- Sony komt niet naar de grote Amerikaanse gamebeurs PAX East. Sony maakt zich zorgen over COVID-19 en wil de gezondheid van medewerkers beschermen ([NU.nl](#)).
- China overweegt om zijn subsidie voor elektrische auto's te verlengen (ANP, o.a. [RD](#)).

Betekenisgeving

Kritiek op Nederlandse overheid

- De kritiek van Nederlanders op social media dat het risico dat de terugkeerders het virus in Nederland zullen verspreiden houdt aan.

Angst voor het Corona-virus is ook een subjectief gevoel

- Behalve voor een virus zijn we ook bevattelijk voor de angst voor het virus. Gedragswetenschapper Gert-Jan Lelieveld legt in de Gedragscolumn in het [NRC](#) uit welke psychologische vuistregels daaraan bijdragen.